Tashkilotlarni boshqarish tizimini raqamli sharoitda transformatsiya qilishning ilmiy asoslari

Kadirov Ulug‘bek Ravshanovich
Toshkent kimyo-texnologiya instituti dotsenti (PhD)
E-mail: ulugbekadirov1@gmail.com

Safarov Ravshan Safar o‘g‘li
Toshkent kimyo-texnologiya instituti talabasi
E-mail: safarovravshan146@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu ilmiy ishda tashkilotlarni boshqarish tizimlarining raqamli iqtisodiyot sharoitida rivojlanish tendensiyalari kompleks tarzda o‘rganilgan. Tadqiqotda zamonaviy boshqaruv paradigmalari sifatida qaraluvchi Agile, KPI va Lean Management yondashuvlarining korporativ samaradorlikka ta’siri tahlil qilingan. Bundan tashqari, raqamli transformatsiya jarayonida ERP tizimlari hamda Big Data analitikasi orqali boshqaruv qarorlarini optimallashtirish imkoniyatlari ilmiy asosda yoritilgan. Olingan natijalar tashkilotlarda moslashuvchan, samarali va ma’lumotlarga asoslangan boshqaruv modelini shakllantirish zarurligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: boshqaruv transformatsiyasi, raqamli iqtisodiyot, Agile metodologiyasi, KPI tizimi, Lean yondashuv, ERP, Big Data.

Аннотация: В данной научной работе комплексно исследуются процессы трансформации систем управления организациями в условиях цифровой экономики. Рассматриваются современные управленческие подходы, такие как Agile, KPI и Lean Management, и анализируется их влияние на повышение эффективности деятельности предприятий. Особое внимание уделяется интеграции цифровых технологий, включая ERP-системы и Big Data, которые позволяют оптимизировать процессы принятия управленческих решений, повысить точность анализа данных и обеспечить рациональное использование ресурсов. Полученные результаты подтверждают необходимость внедрения интегрированных цифровых моделей управления для обеспечения устойчивого развития организаций.

Ключевые слова: система управления, цифровая трансформация, Agile, KPI, Lean Management, ERP-системы, Big Data, эффективность управления.

Abstract: This scientific paper provides a comprehensive analysis of the transformation of organizational management systems in the context of the digital economy. It examines modern management approaches such as Agile, KPI, and Lean Management, and analyzes their impact on improving enterprise efficiency. Special attention is given to the integration of digital technologies, including ERP systems and Big Data analytics, which enhance decision-making processes, improve data accuracy, and ensure efficient resource utilization. The findings confirm the necessity of implementing integrated digital management models to ensure sustainable organizational development.

Keywords: management system, digital transformation, Agile, KPI, Lean Management, ERP systems, Big Data, management efficiency.

KIRISH

So‘nggi yillarda global iqtisodiy tizimning raqamlashtirilishi tashkilotlar faoliyatining barcha yo‘nalishlariga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Bozor muhitining tez o‘zgarishi, raqobatning

keskinlashuvi hamda texnologik innovatsiyalarning jadallashuvi an’anaviy boshqaruv tizimlarining samaradorligini cheklab qo‘ymoqda.

Bunday sharoitda tashkilotlar uchun asosiy vazifa — moslashuvchan, tezkor va ma’lumotlarga asoslangan boshqaruv modelini shakllantirishdan iborat bo‘lib qolmoqda. O‘zbekiston iqtisodiyotida amalga oshirilayotgan raqamli transformatsiya jarayonlari ham aynan shu yo‘nalishni dolzarb ilmiy-amaliy muammoga aylantirmoqda.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi — zamonaviy boshqaruv yondashuvlari (Agile, KPI, Lean) ning tashkilot samaradorligiga ta’sir mexanizmlarini aniqlash hamda ularning raqamli texnologiyalar bilan integratsiyalashuv imkoniyatlarini asoslashdan iborat.

ILMIY YONDASHUV VA METODOLOGIK ASOS

Tadqiqot davomida boshqaruv nazariyasiga oid klassik va zamonaviy ilmiy konsepsiyalar tahlil qilindi. Xususan, P. Drucker tomonidan ishlab chiqilgan boshqaruv nazariyalari, Lean Production tamoyillari, Agile Manifesto g‘oyalari hamda KPI tizimiga oid zamonaviy yondashuvlar o‘rganildi.

Metodologik jihatdan tizimli tahlil, strukturaviy taqqoslash, funksional yondashuv hamda empirik umumlashtirish usullari qo‘llanildi. Shuningdek, ERP va Big Data texnologiyalarining korporativ boshqaruvdagi amaliy tajribalari tahlil obyekti sifatida olingan.

NATIJALAR VA ULARNING TAHLILI

1. Boshqaruv tizimlarining evolyutsion o‘zgarishi

An’anaviy boshqaruv modellari ko‘p pog‘onali ierarxik tuzilishga asoslangan bo‘lib, bu axborot oqimining sekinlashishiga va qaror qabul qilish jarayonining murakkablashishiga olib keladi. Amaliy kuzatuvlar shuni ko‘rsatadiki, bunday tizimlarda axborotning dolzarbligi yuqori bosqichlarga yetib borguncha sezilarli darajada pasayadi.

Agile yondashuvi esa boshqaruv jarayonini markazsizlashtirish orqali kichik, mustaqil va o‘zini o‘zi boshqaruvchi jamoalar tizimini shakllantiradi. Bu esa tashkilot ichida kommunikatsiya tezligini oshiradi, innovatsion jarayonlarni jadallashtiradi hamda tashqi muhitga moslashuvchanlikni kuchaytiradi.

2. Lean Management asosida samaradorlikni oshirish mexanizmlari

Lean konsepsiyasi tashkilot ichidagi barcha turdagi ortiqcha xarajatlar va samarasiz jarayonlarni aniqlash va yo‘q qilishga yo‘naltirilgan boshqaruv falsafasidir. Ushbu yondashuv ishlab chiqarish bilan bir qatorda ma’muriy boshqaruv tizimlariga ham tatbiq etiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, Lean tamoyillari joriy etilgan tashkilotlarda resurslardan foydalanish darajasi oshadi, operatsion yo‘qotishlar kamayadi va jarayonlar optimallashadi. ERP tizimlari esa ushbu jarayonlarni avtomatlashtirish orqali real vaqt rejimida boshqaruvni ta’minlaydi.

3. KPI tizimining boshqaruv samaradorligiga ta’siri

KPI (Key Performance Indicators) tizimi tashkilot strategik maqsadlarini individual xodimlar faoliyati bilan uyg‘unlashtiruvchi muhim instrument hisoblanadi. Ushbu tizim asosida natijadorlik aniq mezonlar orqali o‘lchanadi va baholanadi.

Amaliy natijalar shuni ko‘rsatadiki, KPI tizimi joriy etilgan tashkilotlarda mehnat samaradorligi sezilarli oshadi, xodimlarning motivatsiyasi kuchayadi va boshqaruv jarayonlarida shaffoflik darajasi ortadi. Bu esa inson kapitalini samarali boshqarish imkonini yaratadi.

4. Raqamli transformatsiya va Big Data integratsiyasi

Raqamli iqtisodiyot sharoitida boshqaruv qarorlari tobora ko‘proq ma’lumotlarga asoslanmoqda. Big Data texnologiyalari katta hajmdagi ma’lumotlarni qayta ishlash va tahlil qilish orqali strategik prognozlash imkoniyatlarini kengaytiradi.

ERP tizimlari esa korxona ichidagi barcha funksional jarayonlarni yagona axborot maydonida birlashtiradi. Ushbu integratsiya natijasida boshqaruvning aniqligi oshadi, inson omiliga bog‘liq xatolar kamayadi va qaror qabul qilish tezligi ortadi.

5. Integratsiyalashgan boshqaruv modeli

Zamonaviy tashkilotlar uchun alohida boshqaruv yondashuvlari emas, balki ularning integratsiyasi yuqori samaradorlik beradi. Agile tezkorlik va moslashuvchanlikni ta’minlasa, Lean resurs optimallashtirishni amalga oshiradi, KPI esa natijalarni o‘lchash imkonini beradi.

ERP va Big Data texnologiyalari ushbu tizimlarni yagona raqamli ekotizimga birlashtiradi. Natijada tashkilotlarda “aqlli boshqaruv modeli” shakllanadi va strategik raqobatbardoshlik sezilarli darajada oshadi.

XULOSA

O‘tkazilgan ilmiy tahlillar shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy boshqaruv tizimlarini transformatsiya qilishda Agile, KPI va Lean Management yondashuvlarini kompleks joriy etish korxona samaradorligini tubdan oshiradi. Raqamli texnologiyalar — ERP va Big Data — esa ushbu jarayonni qo‘llab-quvvatlab, boshqaruvni avtomatlashtirilgan, tezkor va aniq tizimga aylantiradi.

Shu asosda aytish mumkinki, zamonaviy boshqaruv paradigmasi tashkilotlarning nafaqat ichki samaradorligini, balki ularning uzoq muddatli raqobatbardoshligini ham ta’minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Drucker P.F. *Management Challenges for the 21st Century*. Harper Business, 2017.
2. Womack J.P., Jones D.T. *Lean Thinking*. Simon & Schuster, 2003.
3. Gulyamov S.S. Raqamli iqtisodiyotda menejment va marketing. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2021.
4. Agile Manifesto. https://agilemanifesto.org/
5. Davenport T.H. *Big Data at Work*. Harvard Business Review Press, 2014.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6079-son Farmoni, 2020-yil.